

ОТРАЖЕНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ СОЦИАЛНАТА РАБОТА ПРИ ХОРА С УВРЕЖДАНИЯ

Мариана Желязкова

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Филиал Сливен, Катедра по здравни грижи

Резюме:

Темата на настоящия доклад е обусловена от появилата се у нас през 2020 г. и действаща до началото на месец май 2023 г. пандемия от COVID-19, когато от СЗО статутът на пандемия е отменен, която се отрази върху целия обществен живот в Република България, засягайки в немалка степен и социалната работа при хората с увреждания в страната. Разгледани са някои аспекти на отражението на пандемията в центровете за работа с хора с увреждания.

Цел: Да се проучат някои отражения на пандемията от COVID-19 върху социалната работа при хора с увреждания.

Материал и методи: Проведено е анкетно проучване сред 40 социални работници в 5 центъра за работа с хора с увреждания от град Сливен относно дейността им в условията на пандемията от COVID-19. Резултатите са обработени статистически.

Резултати и обсъждане: Социалните работници не се влияят в много голяма степен (92%), от това, че човек, когото познават е болен от COVID-19 и биха го избрали за приятел. Все пак за 8% от тях приятелството с болен от COVID-19 е нежелателно. Много голяма част от тях (82%) могат да убедят потребителите на предлаганата от тях социална услуга, да се придържат към наложените ограничения в условия на пандемия, но 18% не са се справили с убеждението в спазване на ограниченията. Още повече от тях (26%) не могат да убедят потребителите на предлаганата от тях социална услуга, да се придържат към задължителните изисквания за тяхното поведение в условия на пандемия. За 74% от социалните работници при ежедневната им работа в центровете това не е проблем.

Ключови думи: *отражение, социална работа, хора с увреждания, COVID-19.*

Въведение:

Съгласно Националната стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г. , основно предизвикателство ще бъде формирането по нов начин на цялостната национална политика, съответстваща на основните принципи, идеи и дух, залегнали в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания. Синергията между отделните политики, насочени към защита на правата на хората с увреждания следва да е водеща при формирането на националните, регионални и местни политики в тази област. Политиката за хората с увреждания следва да се развива във всички направления, визирувани в Конвенцията. Това предполага конкретни планове и целиви показатели, които ежегодно да бъдат залагани от отговорните институции и организации, призвани да реализират политиката, насочена към гарантиране на правата на хората с увреждания. Предизвикателствата в областта са породени в резултат на наличните основни проблеми, които могат да бъдат разделени в следните няколко групи:

✓ Отхвърляне и изолация от обществото: Когато лицата в неравностойно положение са невидими за обществото, защитата на правата им става изключително трудна и е сигнал за неотложността от преодоляване на негативните стереотипи, в резултат на предразсъдъци или културни

порядки. Подобни стереотипи наслагват погрешни възприятия на хората с увреждания, като комплекс за малоценност и чувство на примирение и нежелание да се приобщават в общността. Преодоляването на стигматизма и изградените стереотипи на обществото е сериозно предизвикателство за постигане на ключовите приоритети в интегрирането.

✓ Най-голямото предизвикателство в областта на политиката за правата на хора с увреждания е гарантиране на възможностите за работа и заетост на хората с увреждания, както и предоставяне на адекватна подкрепа за работещите и работодателите, предвид на спецификата на тази част от работната сила. Все още в нашата страна не е достатъчно застъпена адаптивността и мобилността по отношение на работната среда, както и прилагането на гъвкави, иновативни и алтернативни методи за подкрепа на работното място за хора с увреждания, съобразно персоналните характеристики и съществуващите функционални ограничения. Качествените работни места гарантират икономическа независимост, поощряват личните постижения и предоставят възможно най-добрата закрила от бедността. За да бъдат постигнати целите на ЕС за растеж е необходимо повече хора с увреждания да работят по платено трудово правоотношение на открития пазар на труда.

✓ Липсата на заетост е една от основните причини за бедност и социално изключване, поради което сред основните приоритети ще продължи да бъде насърчаването на активното включване на отдалечените от пазара на труда лица, вкл. с трайни увреждания. Продължава прилагането на интегрирани стратегии за активно включване на тези рискови групи като ключов инструмент за намаляване на бедността и социалното изключване. Същевременно обаче, редица предизвикателства продължават да оказват влияние върху пазара на труда, който е изправен пред нарастващите технологични иновации, икономически натиск, финансови ограничения и нови работни места. Демографските проблеми и свободното движение на работна сила в общността също налагат по-прецизно насочени политики за осигуряване на качествен запас от работна сила, част от която са хората с увреждания в работоспособна възраст, гарантираща икономическия подем [1].

✓ Предизвикателствата в образованието са свързани с недостиг на специалисти за работа с децата и учениците, съобразно различните видове специални образователни потребности, най-вече в отдалечените и в малките населени места, както и осигуряването на своевременна и постоянна квалификация и обучение на педагогическите специалисти за работа с деца и ученици със специални образователни потребности. Част от проблематиката е свързана с липсата на възможности за осигуряване на достъпна архитектурна среда за децата и учениците със специални образователни потребности в детските градини, училищата и обслужващите звена, недостатъчната екипна работа и партньорство с родители и институции за осигуряване на подкрепяща среда в детските градини и училищата. Важно е изграждането на положителна нагласа в процеса на приобщаващото образование на децата и учениците със специални образователни потребности в общообразователна среда и

последователен подход за преодоляване на идентифицираните бариери. Физическият достъп до училищата и транспорта и достъпът до технически помощни средства също са проблеми, които се налага да бъдат решени. За да са ефективни резултатите, приобщаващото образование изисква инвестиции в изграждането на сгради без архитектурни препятствия. Освен това се изисква и подходящо обучение на учителите за предоставяне на обща или допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности. Необходимо е и разработването на индивидуални учебни програми, в които децата и учениците със специални образователни потребности могат да получат по-голямо внимание и подходящи грижи. Все още ниското ниво на осъзнаване на правата на хората с увреждания и съществуващите прегради сред широката общественост и в училищата, поражда, наред с всичко останало, отхвърляне на децата и учениците със специални образователни потребности. Слабото участие в образование и на пазара на труда води до неравенство в доходите и бедност при хората с увреждания, както и до социално изключване и изолация [1].

Според Джеджева П., Преодоляването на наличния значителен дефицит на знания, умения и мотивация за здравословен начин на живот сред уязвимите групи и лица в неравностойно положение ще повлияе върху причините за формиране на негативните тенденции на здравето. За целта е необходимо активно участие на населението, преодоляване на всички форми на неравностойно положение, задоволяване на специфичните здравни нужди на отделните групи, включително и на малцинствените [3].

✓ - Друго предизвикателство пред грижата за хората с увреждания е осигуряване на равнопоставен достъп до здравни услуги [1].

Според Алексиева В., в България от своя страна, трябва да се осигури достъп до медицински услуги за всички граждани [6].

По-голяма част от причините за затруднен достъп са извън здравната система и те са свързани с относително по-честите случаи на социална изолация, стигматизация, бедност и комуникационни затруднения, произтичащи от недостъпни архитектурна среда и пътно-транспортни връзки, предвид специфичните потребности на тази група хора. Фактор от здравната система, който оказва влияние, но не е специфичен за хората с увреждания, а се отнася и за цялото население, е отдалечеността и свързаната с нея трудна достъпност до медицинска грижа на хората с увреждания, които живеят в определени райони на страната. Осигуряването на достъпност до определени медицински грижи, свързани именно със своевременната диагностика, превенцията на уврежданията, първичната и вторична профилактика на уврежданията, особено в малките населени места е предизвикателство, което е обвързано и с осигуряването на достатъчен брой медицински специалисти, включително лекари със специалност по физикална и рехабилитационна медицина. Здравната помощ за лица с

увреждания в повечето случаи се нуждае от интердисциплинарен подход, което налага осигуряването и поддържането на добра координация между различните здравни специалисти, както и на социалните и други услуги, предоставяни на хората с увреждания. По тази причина трябва да продължат усилията за осигуряване на навременна рехабилитация като комплексна дейност, включваща медицинска, професионална и социална рехабилитация. В тази връзка е необходимо да се създадат достатъчно на брой рехабилитационни структури в страната, осъществяващи комплексни рехабилитационни програми, в т.ч. медицинска и функционална диагностика, кинезитерапия, физикална терапия, говорна терапия, ерготерапия, психотерапия и др. Едновременно с това следва да се развива координацията на процесите на медицинска, социална и професионална рехабилитация, насочени към максимална интеграция, реинтеграция или социално включване на хората с увреждания в обществото, в т.ч. осигуряване на трудова заетост [1].

Според Султанова Д., в България относно превенцията и контрола на инфекциите в здравните заведения са законово утвърдени система от стандартни предпазни мерки, както и допълнителни предпазни мерки [5].

✓ Освен социалните и здравни бариери и ограничения, хората с увреждания се сблъскват и с архитектурни препятствия, които ограничават техния достъп до обществени услуги и затрудняват реализацията на техните права. Физическите бариери, особено в отдалечените и селските райони; общественият транспорт и услуги; информационните и комуникационни услуги, предимно за хора със сензорни увреждания и с интелектуални затруднения, не са напълно адаптирани и достъпни за постигане на съответствие с разпоредбите на Конвенцията на ООН за хората с увреждания. Все още не малка част от пътищата, жилищните сгради и обществените съоръжения (включително общественият транспорт) не разполагат със специални устройства за нуждаещите се.

✓ Предиизвикателство пред нашата страна е осигуряването на достъпна информация и комуникационни услуги и транспонирането на директивите за осигуряването на практика на достъпни електронни услуги и комуникационни услуги. Ролята на медиите в повишаване на нивото на информираност относно правата на хората с увреждания и промяната на нагласите е изключително важна. Масмедите често изобразяват хората с увреждания като попадащи в крайна категория. Подобно обрисуване допринася единствено за създаване на стереотип за хората с увреждания, а не за разбирането, че те съставляват група, която е толкова интересна и разнообразна, колкото и всяка друга група в обществото [1].

Според Маркова Я., в исторически аспект интелектуалните увреждания са документирани по различни наименования. През по-голяма част от човешката история обществото е било немилостиво към хората с някакво увреждане, а тези с интелектуални затруднения са били разглеждани като тежест за техните семейства [4].

Цел: Да се проучат някои отражения на пандемията от COVID-19 върху социалната работа при хора с увреждания.

Материал и методи:

Проведено е анкетно проучване сред 40 социални работници в 5 центъра за работа с хора с увреждания от град Сливен относно дейността им в условията на пандемията от COVID-19. Резултатите са обработени статистически.

Резултати и обсъждане:

Социалните работници не се влияят в много голяма степен (92%), от това, че човек, когото познават е болен от COVID-19 и биха го избрали за приятел. Все пак за 8% от тях приятелството с болен от COVID-19 е нежелателно.

Много голяма част от тях (82%) могат да убедят потребителите на предлаганата от тях социална услуга, да се придържат към наложените ограничения в условия на пандемия, но 18% не са се справили с убеждението в спазване на ограниченията. Още повече от тях (26%) не могат да убедят потребителите на предлаганата от тях социална услуга, да се придържат към задължителните изисквания за тяхното поведение в условия на пандемия. За 74% от социалните работници при ежедневната им работа в центровете това не е проблем.

Според мнението на социалните работници в много голяма част от семействата на потребителите (84%), има достатъчна по обем информация за спазването на мерките в условията на пандемията. Липсата на информация за спазването на мерките в условията на пандемията в малка част (16%) от семействата дава по-голямо отражение за убеждаването на потребителите да ги спазват.

Как конкретно се е отразила пандемията от COVID-19 върху спазването на мерките в условията на пандемия при работата на социалните работници? Във всички центрове в различна степен успяват да спазват мерките в условията на пандемията. В голяма степен мерките се спазват от 77% от социалните работници, 20% са отличници (спазват изцяло мерките), а само един социален работник (3%) е споделил, че успява да спазва само някои от мерките.

Осигуряването на безопасна и сигурна среда на потребителите на социални услуги е без проблеми задача за изпълнение от социалните работници (100%).

Същото (100%) се отнася и за изпълнението на индивидуалния план за грижа за потребителите на социални услуги.

Заклучение: В рамките на Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 г. и в съответствие с Националната стратегия за дългосрочна грижа ще се работи по създаване на условия за независим и достоен живот на възрастните хора и хората с увреждания. Ще се осигури равен достъп до услуги, вкл. за дългосрочна грижа, повишаване на качеството и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги, въвеждане на интегрирани подходи при предоставянето на социални

услуги, както и развитие на интегрираните здравно-социални услуги. Ще се подкрепят дейности за достъп до социални и интегрирани здравно-социални услуги в общността и в домашна среда за хора с увреждания и техните семейства, възрастни хора в невъзможност за самообслужване и други уязвими групи. Програма „Развитие на човешките ресурси“ ще финансира също краткосрочни обучения за повишаване на знанията и компетенциите на персонала, предоставящ дългосрочни здравни грижи за възрастни [2].

Източници:

1. Национална стратегия за хората с увреждания 2021-2030 г.
2. Национална здравна стратегия 2021-2030 г.
3. Джеджева П., Здравни грижи за промоция на здравето в мултикултурна среда, Сборник – доклади от международна онлайн конференция по проект на МУ-Пловдив, в изпълнение на договор 2019-1-PL01-KA203-065205 – Събитие с мултиплициращ ефект, E1 Конференция – „Представяне на унифицирани методи за терапевтичен екип за лечение на пациенти в трудни нестандартни ситуации и за културно различни пациенти“, 2021г., гр. Пловдив, с. 102- 111
4. Маркова, Я., Павловска Ж., Здравни грижи за умствено увредени лица – исторически преглед, Сборник доклади XVI Национален форум по здравни грижи „Здравните специалисти – ключ към по-добро обществено здраве“, Шумен 2022 г., ISBN 978-619-221-430-2, стр. 310-319
5. Султанова Д., Проучване познанията на медицинските сестри за предотвратяване предаването на вътреболнични инфекции в детските отделения, Conference proceedings: 3rd international conference:, Conference proceedings: 3rd international conference: Nursing care - a contribution to the quality of life, June 7-8, 2021, 249-256, ISBN 978-619-221-365-7
6. Алексиева В., Димитрова Д., Кутулански В., XIII Национален форум на специалистите по здравни грижи с международно участие. “Здравните грижи настояще и бъдеще“- гр. Шумен, , тема: „Сравнителен анализ между образователните програми свързани със сексуалното здраве в България и Япония“. Списание Scientific Online Resource System сборник доклади ISBN: 978-619-978-619-221-168-4

Contacts:

Мариана Желязкова,
МУ-Варна, Филиал Сливен,
E-mail: marijel61@abv.bg